

LÍRAI PRÓZÁK

BARANOVSKY EDIT

HOSSZÚ LESZ A TÉL . . .

Észak felől jött.

Mint a palackból szabadult szellem, nagyot nyújtózott az udvar felett, mindent elsöpört, felborított. Egy pillanat volt az egész.

– Átkozott szél! – perelt az öregasszony, és a kút mellett elterülő meggyroncsokat kezdte összeszedni. Szívében a gazok csökönységgel vert gyökeret az aggodalom.

– Már itthon kellene lennie! – gondolta, de kimondani nem merte.

– A szerviz! – nem megy az olyan gyorsan, egy új kocsinál is akadhat hiba.

– Délután kettőre itthon leszek, Nyanyikám! Mindig futsz, kapkodsz, baj lesz ebből, csak ne mondjam kétszer – csapott a szájára, és másról kezdett beszélni. Szemét bársonyos melegséggel járatta végig asszony-unokáján. – Ő megmaradt nekem, és nem is akar ki lett belőle! Orvos, már túl van az első hónapok nehezen. A betegek, mint a jó kútra járnak a rendelőjébe, veje népszerűségét veszélyeztetve, aki valamivel előbb már átesett a tüzkeresztésen. Hogyan is szorult belé ennyi kedvesség, vidámság? Az anyja volt ilyen. Mintha redőny ereszkedett volna szeme elé. Az előbbi kép eltűnt. Zsóka ágya szélén ült. A szobában irgalom helyett a földi pokol nyargalászott. Lányának eldeformálódott csontjai szinte átszúrták testén a bőrt. Kivételes tehetséggel uralkodott a gyomrán és az érzelmein. Amíg tisztába tette a nyöszörgő testmaradványt, kun vére szigort parancsolt, de csak addig, míg ki nem fordult az ajtón.

Kint keblébe szorult jajszók ágaskodtak, s mint a lánya testéből kiálló csontok, szúrták, hasogatták bensőjét. Nem szabad emlékezni! Csak azt nem! – figyelmeztette magát, és a szemébe visszatérő fényességgel cirógatta a fél lábon álló, kapkodva reggeliző örömeinek egyetlen forrását: a kedveset, a vidámat, aki a lányára hasonlít! . . . Szégyellős derű szaladt át kemény vonásain. Fél lábon áll, mint kislány korában. Néha fél óráig is elálldogált így. Játosztársai tücsköt-bogarat összekiabáltak neki, hogy két lábra állítsák.

– Ma még üvegebe kell rakni ezt a meggyet, különben kárba vész az egész. Három kosár nem kevés, drága multság lenne! – zörtölődött magában.

– A szoptatási idő! – jutott eszébe. Babuka pontosan követeli a cici édes nedvét.

A bordó lé kötényére sötét foltokat festett. Akkor még nem tudta, hogy ezek a foltok egy szörnyű tragédia szimbólumai. A kút mellett álló vizesdézsában meglótykólta kezét, botját a biztonság kedvéért magához vette, és becsoszogott a kicsihez.

– Csijja, csijja, csicsíja! Mindjárt itt lesz anyuka, tejet kap a Babuka! – énekelte a maga fabrikálta ringatót. A kis követelődző rá sem hederített. Máskor kiengesztelte, az idő múlását meghamisította ezzel a dúdulóval. Most teljesen fegyvertelen volt a jogaiért harcoló síró palán-tával szemben.

Piróka, a másik csöppség hangos gagyogása – mama, dere! – többszöri ismételtetése hallatszott a szomszéd szobából. A délutános bejárónő, dajkaféle, hűségesen felelgetett neki, Isten tudja hanyadszor elismételve: Jön a mama! Mindjárt jön!

– Édes Istenem! Én adtam a hiányzó összeget, hogy megvehesse a kocsit. Az eszem ment volna inkább el, mint hogy odaadjam neki a pénzt.

– Ha nem adsz, Nagyanyi, kérek mástól! – visszhangzott fülében Ilóka komolynak vehető fenyegetése.

– A vejének is most kellett továbbképzésre mennie! Ez a nagy önállószkodás, a tudta nélküli autóvásárlás neki sem fog tetszeni. Felesleges veszekedés, harag, könny lesz az ára.

Babuka valamennyire lecsendesedett. Úgy mozgatta szájában a cumisüveget, mint ahogyan az éhesen maradt kisborjú bökdösi anyja tőgyét.

Sűrű jajszó töltötte be a szobát. A sötét be-bekúszott az ablakon, és úgy terjeszkedett, mint tenger felszínén az olaj. Minden kis zúgásra, zajra remény tollászkodott a szemében. Ült a sötétben, és imádkozott. Összekulcsolt kézzel talált rá a reggel. A nap részvétlenül keletgette, csak a vállát érintve.

Tudta, hogy reggel van, az örökkévalóság napja, és akit vár, soha többé nem tér haza. Csontjaiban most nem érezte a mindennapos hasító fájdalmat. Bot nélkül indult a konyhába. A tányért, a meleg kávét a megszokott helyre készítette. Ilóka korán szokott a rendelőbe indulni.

A nap delelőn volt már, amikor átvette a postástól a táviratot. Árvasága egyszerre felnőtté vált. A jajszó erőtlenül csüngött a szájából, az éjszaka elitta könnyeit.

Összegyűlt népek siránkoztak, sajnálkoztak, őt, a megmaradtat vizsgálni próbálták. Bemenedült előlük. Pirókát áthozatta a másik szobából. A két kislány hangos babanyelven társalgott. Úgy ült közöttük, mint a szárnyon lőtt madár, akinek a lelke nem csapkod többé a magasban. Mégis, az élet igenlése ott volt a szobában, kiszorította az elmúlást. A zsenge, gyermeki élet támogatni, erősíteni, mozdítani próbálta megbénult hitét. Hosszú betegségből kilábalt mozdulattal tette meg az első lépést az ajtó felé. A kicsik sikongtak, önfeledten gurult kacagásuk, megcélozva a távozó dédike szívét.

Az udvaron kiválasztott két asszonyt a sopánkodók közül, és a kút felé indult velük.

– Ma még üvegebe kell rakni a meggyet, hosszú lesz a tél – mondta compán, és mosni kezdte az üvegeket.

A LÉGTORNÁSZ EGY NAPJA

A légtornász ma pihen, Ő is ott ül a nézőtéren, a többiek (írók, zenészek, képzőművészek, tudósok, filmrendezők) – hírességek – között. A légtornászról senki nem vesz tudomást. Fellini a széksorok között mászkál. Nem mindennapi arcokat, szereplőket keres, a forgatókönyv már készen van a fejében. Ahol tűz van, ott szikra is pattan. Fellini a színpad közepére ülteti Salvador Dalit, akinek a kezében egy ovális óra van, nyakában zsiráfos nyakkendő. Az illendőséghez, a helyzet tragikomédiájához híven – hosszú, vékony, kacsakaringós bajuszának mindkét fele – lefelé áll! Óriási nevetés! Csak Fellini felesége – Giulietta Masina

– sír, könnyeit bohócarca mögé hullatva. Chaplin odanyújt neki egy trombitát. Gelsomina a trombitán sír tovább. Fellini a színpad sarkába küldi, egy cirkuszi sátor tövébe. Dali a feje fölött hintázó, lengő trapézt követi szemével, közben nagyokat bandzsít. Ismét nevetés! A trapéz még üres! A légtornász befelé mosolyog. Gelsomina sír a trombitán, Dali szeme jójózik! Fellini Picassót kéri a színpadra. Picasso katalán heveséggel ott terem! Kelletlenül veszi át a feléje nyújtott állványt, vásznat, festődobozt. A színpad másik sarkába indul. Kopott rövidnadrágjából és fakó csíkos matrózblúzából fehér galambok szállnak elő. Az egyik felül a lengő trapézra, a többi körbeszeli a nézőteret, imitt-amott lepiszkolva a még jelenésre várókat. Nem mindegyik értelmiségi galamb! Picasso a hintázó galambot festi. Az az ő galambja! Dali az órát nézi. Gelsomina tovább sír a trombitán. Picasso festi a galambot. Pasolini siet a színpadra. Hevesen a hintázó galambra mutogat, és közben egy fazekat lóbál a kezében. Kirohan, majd visszatér egy gőzölgő fazékkal. Óvatosan leteszi, majd – egy kicsit távolabb – szemben Dalival leül, lába között a forró vizes fazék, és nem veszi le szemét a hintázó galambról! Dali aggódva figyel a hintázó galambot, Gelsomina most már zokog a trombitán, Picasso gyanútlanul festi a galambot, elmerül munkájában. Pasolini nagyokat nyel, és nem veszi le szemét a hintázó galambról. Fellini tovább rendez! – ujjával az egyik széksor felé bök. Chaplin riadtan, naivan körbefogatja szemét, majd egyetlen feláll – felállna –, de a szék karfájába akadó nadrágtartó (hózenetráger) visszarántja. Többször megismétlődik ez, míg végül csetlő-botló léptekkel a színpadra megy. Fellini egy fekete Hitler-bajuszt vesz ki mellényzsebéből, és Chaplin orra alá ragasztja, a nadrágtartót csúzliként kihúzza, majd elereszti. Chaplin szigorú arccal hintázik a trapézon, a galamb a fazékban fő, Gelsomina már jajgat a trombitán, Dali magához szorítja az ovális órát, Picasso átfesti a galambot, a Guernicát kezdi festeni, Pasolini vágyteljes arccal hajol a fazék fölé. Chaplin fejéhez emeli kezét, a galamb puhul! Egy arkangyal száll át a színpad fölött. Gelsomina bohócszáját szélesre húzza, és a fazék felé közeleg. Dali elhajtja az órát, ő is a fazék felé igyekszik. Picasso belenyomja ecsetjét a firnájszba, és a fazék felé indul. Pasolini nagyokat nyel, és letérdel a fazék mellé! – Fellini tovább rendez! – a fazék felé tart. Kiveszi a galambot a fazékból, és mindenkinek átnyújt egy darabot belőle. Csámcsogás! Elsötétül a színpad, majd a reflektorok megvilágítják a csontok mellett álló, tisztelgő Chaplint!

- Gyerekek! Óriási volt! – kiabál a nézőtéren Fellini.
– A csontokat hazavihetitek emlékébe – mondja mosolyogva megilletődött, komoly „játékosainak”. – Hiszen csak játszottunk, gyerekek! A többiek majd holnap!
A légtornász személytelenül kisiet az oldalajtón.

ŐRIZET

Mindennap kijárt a pusztuló almafa alá. Székét megszokott gondossággal helyezte arccal a nap felé. Emlékei a beteg fa ágai köré egyszerűsödtek. A nappalok tömörsége, látványossága sorvadó hitét balzsamozta. A fénycsíkokskák besétáltak a fején varjúként tanyázó kendő alá. Érzékein tompa tunyaság kucorgott. A jellegtelen, szürke bogarak elégedetten lebzseltek szoknyatekervényeiben.

A katicabogár messze elkerülte.

Egész nap őrizte azt a földet, melybe ősei verejtéke gyökereztetten gyümölcsfáját. Többször fenyegette baltahalál, de ragaszkodása a fához, enyhítő körülményként – felmentésre ítélte. Az ölébe hulló férgesek nem zavarták: elszarusodott ujjjaival egykedvűen fricskázta őket tovább.

Vörös kontyát már befonta a nap, pántlikáját sietősen húzta maga után.

Az öregasszony bizonytalan léptekkel indult az est elébe, pityeregve bújt meg hangtalanul illatos ölében.

Álmában kicsattanó arcú almákat szedett feszes begyű kötényébe, s a katicabogár a kezére ült.